*) (אף־של־גב דגבי קרבן מיפקי סחיב שוכנו כל היום, בכר כתב מהרי״ל ישוב לזה בהלכות שבת, עין שם)

*) ״ובכל היום השבת׳ דמשמע אחור (מרדכי פרק כ״כ). ונוהגין להרבות בזמירות של שבת. בל מקום לפי מנהגו. (ב) *ובכל דבר אם לא אמרו אין מחזירין אותו, מלבד אם לא אמר ׳לאל אשר שבת׳ וכו׳ (פ) [פ] (ג) מחזירין אותו. ויש להאריך (3) (ד) ולהנעים בזמירות. ואין למחות (ה) במאריך בהם אף־על־פי שהמוחה מכוון משום בטול תורה (א״ז). ומכל מקום בשבת ויום־טוב לא יאריך יותר מדי, כדי שיאכלו קדם שעה ששית, כדלקמן סימן רפח:

רפב קריאת התורה והמפטיר בשבת, ובו ז׳ סעיפים:

א מגלה כ״א ע״א

א (פ) (א) *מוציאין ספר־תורה (ב) וקורין בו (ג) (ג) שבעה, (ד) ואם רצה להוסיף (ג) (ה) מוסיף: הגה והוא הדין בימים־טובים מתר להוסיף על מנין הקרואים (רמב״ם פרק י״ב מה״ת ותשובת מהר״ם וב״י). ויש אומרים

שערי תשובה

[פ] מחזירין אותו. עין בה״ט. וכתב בבה״י בשם מכתם לדוד: אם שכח לומר נשמת ואמר ישתבח בבחול, יאמר נשמת אחר ישתבח ולא אחר התפלה, ע״ש. וכש״ח כתב שאם אחר לבוא לבהכ״נ ידלג נשמת ולא מפסוקי דזמרה, רק לענין המזמורים שמוסיפין בשבת, אע״פ שגם הם שגבו במעלה, מ״מ נשמת עדיף, ע״ש. ועיין בש״ח בדקדוק התבית בזמירות שבת: ליישרים נאוה תהלה, הגה״ן בקמ״ץ ותאל״ף נחה, אבל לביתך נאוה קדש, הגה״ן בסגל״ח יתאל״ף נעה בבסחה; כי נעים נאות תחלה, הגה״ן קמוצה יתאל״ף נחה. וכתב בשם אבודרהם: במזמור רננו. ידאו מה׳ כל הארץ בשני ידי״ן בתחלה. יראו את ה׳ קדשיו צ״ל חרי״ש בשו״א יתאל״ף נחה. להבדיל בינ׳ ובין יראו משרש ראה. עין רד״ק: כל טוב. הש״ת בחולי״ם: ולא יאשמו. הבאל״ף בשו״א נח וסשי״ן בשו״א נע; ויהי נעם ה׳. בפקדים המדיקים הלשנים הוא בארני; מאדם עד בהמה, בקצת בקרים כתוב ועד בנא״ו, ובעיות הוא, וכן כתוב בקצת ונתן ארצם לנחלה, וט״ס וצ״ל נחלה, רק לקפן בכל״ח איטא לנחלה; בנפש נשמת ובר״יותיו, הבי״ת דגושה*) ובשן״א והרי״ש בחיר״ק; מ״ש בסה״ירים וישורו נכון לדלג; ואין לומר ובשבע רק ובקשבע, הש״ין והב׳ קמיצים, ע״ש. ועין בדי־אפרים שהגהגים לומר וכל עין לך תצפה אומרים הפי״ו בשו״א והצד״ו בפת״ח, והוא טעית, וצ״ל הפי״ו בחיר״ק והצד״ו בשו״א, שאינו מלשון אשרך־לך ואצפה שהוא ענין תוחלת ותקוה, רק מלשון הבטה כמו עיניו בגוים תצפיה, וכה״ג טובא, ע״ש. וכתב מהר״י אצמח ש״ל דעת ותבונה סובבים הודו ולא אותו. ועין בגן המלך סימן נב כתב: יש נסחא לומר שרפים ואופנים וחיית הקדש, וכן הכריע האבודרהם, וגם הוא ז״ל בדד לומר כן שהוא בהדרגה מעלה למעלה, אך בתקוני זהר הנסחא שרפים וחיות ואופני הקדש, וקבלת רשב״י תכריע, ע״ש, ועיין בשו״ת מאיר־נתיבים סימן ו שכתב בשם גן־המלך להפך, וליתא, שהרי סים: וקבלת רשב״י תכריע, ואקשר כנגדו על מ״ש לצדד מסברא דנפשה, וע״ש שכתב שאלו ואלו דברי אלהים חיים ואין לשבש הנסחא האחרת, ע״ש. ועין בש״ח שכתב: וכתב הרב זלה״ה שאין לומר בתפלת שחרית זכר למעשה בראשית כי אם בערבית ובמוסף, ע״ש:

*) אולי צריך לומר: רפויה

באור הלכה

* ובכל דבר וכו׳. עיין במשנה ברורה מה שכתבתי: ואפלו ׳נשמת׳, הוא מדברי־משה. ואם נזכר בשהתחיל ׳ישתבח׳, מסתברא שעד שלא אמר ברוך אתה ה׳ אל מלך וכו׳ יחזור ל׳נשמת׳ ויאמר בסדר[13], וכמו ב׳זכרנו׳ ו׳מי כמוך׳. ועיין בחיי־אדם בכל יט דין ו. ואם אחר לבוא לביה״כ הכנסת, יותר טוב שידלג מפסוקי דזמרה ולא ידלג ׳נשמת׳, וכמו שכתב בחיי־אדם בכל יט דין ו, עיין שם, והעתקתי לעיל בסימן נב במשנה ברורה סעיף קטן ה, ודלא כשערי־תשובה שכתב בסימן זה בהפכו:

משנה ברורה

כוותיקין: (ב) **ובכל דבר וכו׳**. היינו, כל דבר שמוסיפין[3] בשביל שבח[4], (פ) ואפלו ׳נשמת׳[5]: (ג) **מחזירין אותו**. אין הכונה שממחזירין אותו לברכת ׳יוצר אור׳, (3) אלא לאחר תפלת שמונה־עשרה יאמר כך בלי ברכה, ויתחיל מ׳שבח נותנים׳ וכו׳, מה שאין כן שאר זמירות[6] אם שכח אין חיוב לאמרן אחר התפלה. ואם נזכר קדם שאמר ״ברוך אתה ה׳ יוצר המאורות״ שלא אמר ׳לאל אשר שבת׳, אפשר דיש לחזור ולהתחיל מ׳לאל אשר שבת׳ [פרי־מגדים, עין שם שנשאר בזה בצריך עיון]. כתב החיי־אדם: מכל מקום נראה לי שלא ידלג לכתחלה הנפש ד׳לאל אשר שבת׳ או ׳הכל יודוך׳ כדי להתפלל בצבור[7], שהרי כל זה נזכר בדהר[8], שמע מנה שנפש ברכה כך היא: (ד) **ולהנעים**. היינו לאמרם (ג) בנגון שיש בו נעימה, כעין שעושין בפסוקי דזמרה, אבל לא להאריך הרבה. וכבר הפליגו הקדמונים בגנות המשוררים המאריכים ומפרידים אות ממחברתה. וכבר הפליגו הקדמונים בגנות המשוררים המאריכים ומפרידים אות ממחברתה וחבה מחברתה[9]. וביותר מצוי קלקול על־ידי הנגנים בסיום הברכה בשעונין הקהל אמן, לפעמים עונין קדם שיסיים מפש הברכה[10], ולפעמים מאריכין בנגון אחר סיום התבה ועונין בהפסק גדול אמן[11] [פמ״ג]: (ה) **במאריך בהם**. (ד) ומכל מקום יש לזהר מאד שלא לעבר זמן קריאת שמע ותפלה על־ידי זה[12]:

א (א) **מוציאין וכו׳**. יש לומר[1] ׳בריך שמה׳[2] בפתיחת הארון[3], (פ) בין בשבת ובין בחל[4]. והנותן ספר־תורה והמקבלו[5] צריך שיהא בימין[6], (3) ואפלו אם הוא אצר יד אין לשנות בזה: (ב) **וקורין בו וכו׳**. והיא מצוה מדברי סופרים, והיא תקנה קדומה מפשה רבנו עליו השלום, וכמו שכתוב בסימן קלה, עיין שם בכמשנה ברורה[9]: (ג) **שבעה**. הנה בזמן המשנה היה המנהג, שהראשון שבקרואים היה מברך הברכה לפניה והאחרון היה מברך הברכה לאחריה, והאמצעים כלן היו יוצאין בברכתן, ואחר־כך בזמן הגמרא התקינו שכל אחד יברך לפניה ולאחריה כמו שנהוג היום[10]: (ד) **ואם רצה**. יש אומרים, שהיום שכל אחד מהקרואים מברך לפניה ולאחריה, וכנ״ל. (ג) אין כדאי להוסיף להרבות בברכות[11], אך במקום הצרך כגון חתנה או ברית־מילה (ד) וכל כי האי גונא[12] אין לחש לזה[13]: (ה) **מוסיף**. ונכון (ה) שלא להוסיף הרבה מפני טרח הצבור. (ו) ובמקום שיש לחש לתרעומות

שער הציון

(פ) כן איתא בדרכי־משה: (3) מגן־אברהם. ומה שכתבתי ויתחיל וכו׳, דאי לאו סבי אמאי יהיה קאי: (ג) מגן־אברהם ותוספת־שבת: (ד) אחרונים. ומוסב להתפלל ביחידי מלקרות ולהתפלל שלא בזמנו: (פ) חמד־משה ופרי־מגדים וש״א. ולשון מגן־אברהם דחוק בזה: (ב) כן נראה לי, דהא הטעם משום שהתורה נתנה בימין. שנאמר ״מימינו אש דת למו״[7], ואם־כן אין לחלק בזה. ובדלעיל בסימן ג׳ מגן־אברהם סעיף־קטן ח[8]: (ג) עיין במגן־אברהם. ומשמע מסוף דברין שהוא קצת מסכים לזה: (ד) פשוט: (ה) אלה זוסא, והוא בבאר היטב, עיין שם: (ו) פשוט, וכן המנהג; ומשום ברכה שאינה צריכה לא שייך, דהא הברכה נתקנה בצבור מפני כבוד התורה, וכמו שכתב הפרי־מגדים:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רפא רפב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

הַיְנוּ, כָּל דָּבָר שֶׁמּוֹסִיפִין[3] בִּשְׁבִיל שַׁבָּת[4], וַאֲפִלּוּ 'נִשְׁמַת'[5].

3) ומנהג המתפללים נוסח ספרד, לומר בפסוקי דזמרה בשבת 'האדרת והאמונה', ואף שכתב המג"א (סי' תקסה ס"ק ה) והובא במשנ"ב (שם ס"ק יב), שמותר לאומרו בציבור רק ביום כיפור, כתב האשל אברהם (בוטשאטש מהדו"ק) שדוקא בדרך עראי אסור, אבל בקביעות מותר. והוסיף שם, שמ"מ הוא עצמו נהג לאומרו בלחש. וביאר בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' פו), שכיון שאומרים אותו בקביעות כל שבת, הוא נעשה כחלק מהתפילה ומותר לאומרו, אבל כשאומרים אותו בדרך עראי, דהיינו דרך שיר ודביקות, לא יאמרוהו בציבור אלא רק ביום כיפור, אך כתב שמ"מ עדיין צ"ע. והוסיף, שבליקוטי המהרי"ח (סדר תפלת שבת) כתב שיש שאומרים אותו קודם 'הודו', שאז הוא בגדר תפלת יחיד שמותר לאומרו. והערוך השלחן (ס"ד) כתב, שהנוהגים לאומרו כל שבת, לא חששו למה שכתב המג"א (שם). ולענין מה שנוהגים לאומרו בשמחת תורה, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרסח ס"ק ו).

ולומר 'מזמור לתודה' בשבת ויו"ט, כתב הרמ"א לעיל (סי' נא ס"ט) שאין לאומרו, כיון שלא מקריבים תודה בימים אלו. ואם טעה והתחיל לאומרו, כתב הנזירות שמשון (סי' נא) שיסיים את כל הפרק, כיון שהקרבן לא נזכר אלא בתחילת המזמור. ועוד, כיון שאומרו רק דרך שבח.

ולהגביה את קולו כשאומר פסוקי דזמרה, כתב לעיל (סי' קא ס"ק ז) שאף שטוב שלא להרים את קולו בפסוקי דזמרה, כיון שהקב"ה שומע גם כשמתפלל בלחש, מ"מ בשבת נוהגים שאחד אומר פסוקי דזמרה בקול רם.

וכשאומר בשבת בפסוקי דזמרה 'ה' מלך ה' מלך', כתב לעיל (סי' נא ס"ק יח) שנכון לעמוד.

4) והמתפללים נוסח ספרד, שנוהגים לומר את הפרקים שמוסיפים בשבת בפסוקי דזמרה לפני 'ברוך שאמר', אם שכח לאומרם במקומם, הסתפק הקצות השלחן (סי' פג בדה"ש ס"ק ב) אם יאמרם אחרי 'ברוך שאמר', וכמו שאומרים בנוסח אשכנז.

5) והטעם שאומרים 'נשמת', כתב הטור שהוא מפני שיש בו מענין יציאת מצרים, ולכן גם סמכוהו לשירת הים. ועוד טעם כתב הלבוש, מפני הנשמה היתירה שיש לאדם בשבת, והוסיף באליה רבה (ס"ק יא), שעל ידי הנשמה יתירה אנו משיגים חכמה יתירה בשבת.

[משנ"ב ס"ק ג]

מַה שֶּׁאֵין כֵּן שְׁאָר זְמִירוֹת[6] וכו', דְּ'לָאֵל אֲשֶׁר שָׁבַת' וכו', כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר[7], שֶׁהֲרֵי כָּל זֶה נִזְכַּר בַּזֹּהַר[8].

6) ובטעם הדבר, כתב הערוך השלחן (ס"ו) שבכל מזמורי השבת שמוסיפים בשבת לא נזכר שבת במפורש, אלא משום שיום השבת הוא יום מנוחה הוסיפו לומר בו מזמורים אלו, מה שאין כן 'לא-ל אשר שבת', שעיקר קדושת השבת מוזכרת בו.

7) ומי שצריך לדלג בפסוקי דזמרה בשבת כדי להספיק תפילה בציבור, כתב לעיל (סי' נב ס"ק ה) שידלג מה שמוסיפים בשבת מלבד 'נשמת', ויאמר 'פסוקי דזמרה' כמו בימות החול, כי הם תדירים. ואם יש לו יותר זמן, יאמר 'למנצח' 'לדוד בשנותו' ו'תפילה למשה', שהם קודמים לשאר המזמורים שמוסיפים בשבת.

ובנוסח ספרד שאומרים 'רננו צדיקים' לפני 'לדוד בשנותו', כתב הקצות השלחן (סי' פג בדה"ש ס"ק ב) שמסתבר שגם בסדר העדיפות 'רננו צדיקים' קודם. והגרב"צ אבא שאול (תפילה כהלכתה פכ"א ס"ק קטו) הורה, שאף בנוסח ספרד 'לדוד בשנותו' קודם ל'רננו צדיקים', ומה שמקדימים לומר 'רננו צדיקים', הוא משום שהוא קודם בסדר הפרקים בתהלים.

8) ולגבי 'א-ל אדון', לא כתב המשנ"ב האם לדלג אותו כדי להספיק תפילה בציבור, אמנם בזוהר (פ' תרומה [דף קלב ע"א] ופ' ויקהל [דף רה ע"ב], שהוא מקור המשנ"ב) כתב גם 'א-ל אדון', ואם כן לכאורה אין לדלגו כדי להספיק תפילה בציבור.

[משנ"ב ס"ק ד]

וְתֵבָה מֵחֲבֶרְתָּהּ[9] וכו', מַמָּשׁ הַבְּרָכָה[10] וכו', בְּהֶפְסֵק גָּדוֹל אָמֵן[11].

9) וכן לכפול תיבות בתפילה, כתב בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' לא) שיש בזה כמה חששות, ויש לאסור, מלבד מה שתיקנו חז"ל לכפול באמירת הלל. והתורת חיים (סופר, סי' נג ס"ק כה) כתב, שבעל המחנה חיים גער בחזן שכפל תיבות בקדושה, אמנם מי שכוונתו לשם שמים, ומרוב עבודת התפילה והכוונה כופל התיבות, רשאי לעשות כן. והערוך השלחן (סי' שלח ס"ח) כתב ללמד זכות על החזנים הכופלים תיבות בתפילה.

ואם כופל תיבות שלא כסדר הברכה, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' כב) שודאי שאין רוח חכמים נוחה מכך, אלא שאם יש פירוש לדברים שאמר, אין צריך לחזור לראש הברכה, ואם יש פירוש שקר לדברים שאמר, צריך לחזור לראש הברכה.

10) וכשהציבור שומעים שהחזן מנגן ומאריך בסוף הברכה, כתב לעיל (סי' קכד ס"ק לה) שלא יענו אמן, אלא רק לאחר שיסיים המברך את עצם התיבה האחרונה של הברכה.

11) וכשמאריך החזן בניגון בתיבות 'ואמרו אמן' שבקדיש, כתב לעיל (סי' נו ס"ק ב וסי' קכד ס"ק לה) שיענו אמן מיד, ולא ימתינו עד שיסיים תיבות אלו, כיון שבתיבות 'ובזמן קריב' או בתיבות 'דאמירן בעלמא' מסתיימת הבקשה, וצריך מיד לענות אמן.

[משנ"ב ס"ק ה]

יֵשׁ לִזָּהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לַעֲבֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה עַל־יְדֵי זֶה[12].

12) ומה שכתב הרמ"א שבשבת ויו"ט לא יאריכו יותר מדי בתפילה, כדי שיספיקו לאכול קודם שעה ששית, כתב המשנ"ב לקמן (סי' רפח ס"ק ב) שבא"ר מצא סמך להקל לגמור את התפילה לאחר חצות.

[ביה"ל ד"ה ובכל דבר]

שֶׁעַד שֶׁלֹּא אָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֵל מֶלֶךְ וְכוּ' יַחֲזֹר לְ'נִשְׁמַת' וְיֹאמַר כַּסֵּדֶר[13].

13) ואם נזכר לאחר מכן, כתב הברכי יוסף (ס"ק ב) שיאמר 'נשמת' אחרי 'ישתבח', והמנחת שבת (על קצוש"ע סי' עו ס"ק כה) כתב, שאין לומר 'נשמת' אחרי שאמר 'ישתבח'.

סִימָן רפב

קְרִיאַת הַתּוֹרָה וְהַמַּפְטִיר בְּשַׁבָּת

[משנ"ב ס"ק א]

יֵשׁ לוֹמַר[1] 'בְּרִיךְ שְׁמֵהּ'[2] בִּפְתִיחַת הָאָרוֹן[3], בֵּין בְּשַׁבָּת וּבֵין בְּחֹל[4]. וְהַנּוֹתֵן סֵפֶר־תּוֹרָה וְהַמְקַבְּלוֹ[5] צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא בְּיָמִין[6].

1) כאן כתב 'יש לומר', ולעיל (סי' קלד ס"ק יג) כתב ש'מנהג העולם' לומר 'בריך שמיה' בין בחול וכין בשבת.

2) ואף שאסור לאדם לשאול צרכיו בלשון ארמית, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' קא ס"ד), ביאר המשנ"ב שם (ס"ק יט), שכיון ש'בריך שמיה' נאמר בציבור, אפשר לאומרו בכל לשון, וכמו שכתב השו"ע שם שבציבור אפשר להתפלל בכל לשון.

3) ובענין חזמן בו יש לומר 'בריך שמיה', כאן כתב בפתיחת הארון, ולעיל (סי' קלד ס"ק יג) כתב בשעת הוצאת הספר תורה. והמטה אפרים (סי' תריט סמ"ח) כתב שהוא לאחר שהוציאו את ספר התורה מהארון, והוסיף בספרו שערי אפרים (שער י ס"א) שיש להתחיל לאומרו בשעה שמוציאים את ספר התורה מהארון. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' ע אות ט) כתב שמלשון הזוהר משמע קצת שיש לאומרו לאחר שהוציאו את ספר התורה מהארון, אך אין למחות בנוהגים לאומרו קודם לכן. מאידך, הכף החיים (פאלאג'י סי' כח ס"ק עד) כתב שאפשר להתחיל לאומרו כשספר התורה עדיין בארון הקודש, וכן כתב בספר דרכי חיים ושלום (אות קצו).

המשך במילואים עמוד 18

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רפב

בִּיאוּרִים וּמוּסָפִים

[משנ"ב ס"ק ה]

יֵשׁ לִקְרוֹת מִנְיַן חֲצִי הַקָּרוּאִים מֵהַשִּׁבְעָה בְּכָל סִדְרָה[14] וכו', וּמֵהַסֵּדֶר שֵׁנִי שְׁלִשָּׁה פְּסוּקִים עַל־כָּל־פָּנִים[15].

14) ואם טעו וקראו שתי פרשיות בשבת שצריך לקרוא בה פרשה אחת בלבד, כתבו הכף החיים (סי' קלה ס"ק ז) והקצות השלחן (סי' פד בדה"ש ס"ק ה) בשם הפרי הארץ, שאף על פי שלא קראו שבעה קרואים בפרשה שאותה היו צריכים לקרוא, מ"מ יצאו ידי חובה, ובשבת שלאחר מכן יחזרו ויקראו את הפרשה השניה.

15) אמנם, בביה"ל לקמן (סי' תכח ס"ו ד"ה בפסוקים) כתב שאין קפידא בדבר, ובמקום הצורך אפשר לחבר את הפרשיות גם עם העולה השישי, וכן מבואר בביה"ל לעיל (סי' קלה ס"ב ד"ה קריאת) שבמקום הצורך אפשר לחבר את הפרשיות בעולה השני או השלישי.

[משנ"ב ס"ק ו]

אֵין לְהוֹסִיף[16] וכו', אַף כְּשֶׁחָל יוֹם־הַכִּפּוּרִים בְּשַׁבָּת, טוֹב לְכַתְּחִלָּה שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף עַל שִׁבְעָה[17].

16) ובטעם הדבר שאין להוסיף על מנין העולים ביום טוב וביום כיפור, כתב הר"ן (מגילה יב, ב בדפי הרי"ף) שהוא כדי שלא להשוותם לשבת. וביאר השו"ע הרב (ס"א), שביום טוב אין להוסיף על חמשת העולים כדי שלא יהיה שוה ליום כיפור, וביום כיפור אין להוסיף על ששת העולים כדי שלא יהיה שוה לשבת.

ואם טעו בקריאה של חג השבועות, ולאחר שעלו חמישה אנשים וקראו את עשרת הדברות סיים הקורא את הקריאה [כשעדיין לא הסתיימה הקריאה המחויבת של היום], כתב בשו"ת יד אליהו (לובלין, סי' י) שיש לקרוא לעולה נוסף עד סוף הקריאה, שבאופן זה יש לסמוך על הפוסקים שאפשר להוסיף על מנין העולים גם ביום טוב, וכן כתב השערי אפרים (שער ח ס"ל).

17) אמנם לקמן (סי' תרכא ס"ק ג) כתב, שבמקום שנותנים העולים כסף רב לצדקה, אפשר שהמיקל להוסיף עליות לא הפסיד.

וכן במקום שיש לחוש שמא יגרום הדבר למחלוקת, כתב הערוך השלחן (ס"ז) שאפילו ביום כיפור אין למחות באלו המוסיפים עליות.

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּכְדֵי שֶׁיִּזְכֶּה כָּל אֶחָד לִקְרֹא בַּתּוֹרָה בְּעֵת סִיּוּם הַתּוֹרָה[18].

18) והוסיף לקמן (סי' תרסט ס"ק יב) בטעם הדבר, שעושים כן משום כבוד התורה, וכן כדי שיזכו כולם בשמחת התורה.

[משנ"ב ס"ק ט]

דְּאָז דִּיעֲבַד עוֹלֶה לַמִּנְיָן, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסוֹף סִימָן קלז[19].

19) אמנם לעיל (סי' קלז ס"ק כג) כתב, שבמקום שהיה אפשר להוסיף שלשה פסוקים ולא הוסיפו אלא שני פסוקים, שאין העולה מצטרף למנין הקרואים, ואולי כוונתו כאן במקום שאי אפשר להוסיף אלא רק שני פסוקים [וראה מה שכתבנו שם].

ובביאור דעת הרמ"א כאן, שאסר לקרוא לעולה מה שקראו לעולה שלפניו, כתב בשעה"צ שם (ס"ק בח) שאין לעשות כן אפילו אם אינו עולה למנין הקרואים ומעלים שבעה אנשים בלעדיו, ואפילו שמוסיפים פסוקים בקריאתו.

[שעה"צ ס"ק יב]

דְּעַל־כַּרְחֲךָ צָרִיךְ לִקְרוֹת לְרִבִּיעִי מַה שֶּׁקָּרָא כְּבָר מִשּׁוּם סְפֵקָא דְּיוֹמָא[20], וְכִגְוֹן הַהוּא דְּסָעִיף ו לְקַמָּן, עַיֵּן שָׁם[21].

20) כוונתו למה שכתב השו"ע לקמן (סי' תרסג ס"א) ולעיל (סי' קלז ס"ו), שבחול המועד סוכות קוראים לעולה הרביעי את מה שכבר קראו לכהן וללוי, כיון שאין אפשרות לקרוא את הפסוקים שקודם לכן, לפי שאינם מענינו של יום. ובארץ ישראל, כתב השו"ע לקמן (סי' תרסג שם) שיש לקרוא לכל ארבעת העולים את פסוק הקרבן של אותו היום.

וכן בחנוכה, כתב השו"ע לקמן (סי' תרפד ס"א) שיש לקרוא לעולה השלישי את מה שכבר קראו לכהן וללוי.

21) שם כתב השו"ע, שאם טעו וסיימו בשבת את הקריאה לאחר שעלו שישה עולים, קוראים לעולה השביעי את מה שכבר קראו לעולה השישי. ובטעם הדבר כתב הביה"ל שם (ד"ה דקימא), שכיון שאי אפשר באופן אחר, אפשר לחזור ולקרוא לעולה את מה שכבר קראו לעולה שלפניו.

[משנ"ב ס"ק י]

לְבַד בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה נוֹהֲגִין כְּרַמָ"א[22].

22) וכן לענין קריאת התוכחה שבפרשת בחקותי, כתב לקמן (סי' תכח ס"ק יז) שבמקום שנוהגים שהרב אב"ד עולה לשלישי גם בפרשה זו, יש לקרוא לעולה לרביעי לקריאת התוכחה שלשה מן הפסוקים שקראו לעולה שלפניו, אלא שמ"מ נכון שימחל הרב על כבודו באותה שבת ויעלה לרביעי.

[משנ"ב ס"ק יב]

וְאַף אִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֶלָּא קָטָן, קוֹרִין אוֹתוֹ[23] וכו', נוֹהֲגִין בְּהֵיּוֹם, שֶׁאֵין קוֹרִין קָטָן כְּלָל לְשׁוּם עֲלִיָּה[24] וכו', יַשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגוֹת הַנָּשִׁים לָצֵאת חוּץ בְּעֵת הַקְּרִיאָה[25].

23) ולהצטרף להשלים למנין עשרה כדי שיהיה אפשר לקרוא בתורה, כתב לעיל (סי' קמג ס"ק ב) שאף לסוברים שקטן יכול לעלות לתורה למנין שבעת הקרואים, מ"מ אין הוא יכול להצטרף למנין עשרה.

24) ובדיעבד אם טעו וקראו לקטן לעלות לתורה, וכבר בירך, כתב הכף החיים (ס"ק כב) שיש לסמוך על המתירים להעלותו.

ובשמחת תורה, כתב השערי אפרים (שער ח סנ"ז) ובפתחי שערים (שם) בשם שלמי תגיגה, שנהגו לקרוא לקטנים אפילו בני שש ושבע, וכן כתב הכף החיים (סי' תרסט ס"ק ד), ובמשנ"ב שם (ס"ק יב) כתב, שכשקוראים לגדול עם כל הנערים, הגדול יברך והנערים ישמעו ויצאו בברכתו, וביאר הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פמ"ז הע' קיד) שכוונתו שבעליית 'כל הנערים' רק הגדול העולה עמהם יברך, אבל לשאר העליות אף הקטנים יכולים לעלות בשמחת תורה כל אחד בנפרד ולברך.

25) ובטעם הדבר שהיו הנשים נוהגות לצאת מחוץ לבית הכנסת, ביאר הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ג סי' מח) שככל הנראה בזמן המג"א לא היו הנשים מבינות את לשון הקודש, ולא תירגמו אותה להן ללשון שמבינות, אבל במקום שמבינות חייבות להישאר בבית הכנסת ולשמוע את קריאת התורה.

והוסיף הגרי"ש אלישיב (שם), שבמקום שאין הנשים מבינות את לשון הקודש ונוהגות לצאת בשעת קריאת התורה [כמבואר במשנ"ב], אשה שאיחרה לבית הכנסת ולא התפללה שחרית, מסתבר שיותר טוב שתתפלל שחרית בזמן קריאת התורה מאשר שתצא, ובפרט באופן שאם תמתין עד לאחר קריאת התורה יעבור זמן תפילה.

ובדרך אחרת ביאר בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סוף סי' ה), שכיון שנשים פטורות מתלמוד תורה, פטורות הן מעיקר הדין אף משמיעת קריאת התורה, אלא שאם נמצאות בבית הכנסת, חייבות

המשך במילואים עמוד 19

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רפב

דִּבְיוֹם־טוֹב (ו) אֵין (ד) לְהוֹסִיף (ר״ן פרק הקורא), וְכֵן נָהֲגוּ בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ, (ז) מִלְּבַד בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה שֶׁמּוֹסִיפִין הַרְבֵּה; גַּם בְּכָל יוֹם־טוֹב (ח) אֵין הַמַּפְטִירִין מִמִּנְיַן הַקְּרוּאִים, כְּדִלְקַמָּן: **ב** [ב]**מֻתָּר לִקְרוֹת עוֹלִים הַרְבֵּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁקָּרָא זֶה מַה שֶּׁקָּרָא זֶה וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ,** (ט) **אֵין בְּכָךְ כְּלוּם:** הגה וְיֵשׁ אוֹסְרִים (מרדכי סוף מגילה), וְכֵן נָהֲגוּ בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ, (ה) (י) חוּץ מִבְּשִׂמְחַת תּוֹרָה שֶׁנָּהֲגוּ לְהַרְבּוֹת בִּקְרוּאִים וְנָהֲגוּ כַּסְּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה: **ג** [ג]**הַכֹּל עוֹלִים** (ו) (יא) **לְמִנְיַן שִׁבְעָה, אֲפִלּוּ אִשָּׁה** (ז) (יב) **וְקָטָן** (יג) **שֶׁיּוֹדֵעַ לְמִי מְבָרְכִין, אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים אִשָּׁה לֹא תִקְרָא בְּצִבּוּר מִפְּנֵי כְּבוֹד הַצִּבּוּר:** הגה וְאֵלּוּ דַוְקָא 'מִצְטָרְפִים' לְמִנְיַן הַקְּרוּאִים, אֲבָל לֹא שֶׁיִּהְיוּ (יד) כֻּלָּם נָשִׁים אוֹ קְטַנִּים (ר״ן וריב״ש), וְדִין עֶבֶד כְּנַעֲנִי כְּדִין אִשָּׁה, אֲבָל אִם (טו) אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מֻתָּר לַעֲלוֹת (הגהות מיימוני פי״ב מהל׳ תפלה). וְאָסוּר לִקְרוֹת (טז) בְּרֹאשׁ מְגֻלֶּה. וְאֵין אִסּוּר לִקְרוֹת עַם־הָאָרֶץ נִכְבָּד עָשִׁיר וּגְדוֹל הַדּוֹר לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, כִּי אֵין זֶה בִּזָּיוֹן לְתַלְמִיד חָכָם רַק כָּבוֹד לַתּוֹרָה שֶׁמִּתְכַּבֶּדֶת בַּאֲנָשִׁים גְּדוֹלִים (א״ז). וּמַמְזֵר (יז) מֻתָּר לַעֲלוֹת לְסֵפֶר־תּוֹרָה (מהר״א מפראג). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קלו מִסֵּדֶר הַקְּרוּאִים: **ד** (יח) [ד]**נוֹהֲגִים** (יט) **לִקְרוֹת שִׁבְעָה**

ב הָרִיבַ״שׁ בִּתְשׁוּבָה ג שם בַּגְּמָרָא ד טור, וְאִתִּי שִׁפִּיר בֵּין לְמַאן דְּאָמַר מַפְטִיר עוֹלֶה וּבֵין לְמַאן דְּאָמַר אֵינוֹ עוֹלֶה. שם בְּמַגְלָה

בְּאֵר הֵיטֵב

(ד) **לְהוֹסִיף.** וּכְשֶׁחָל יו״ט בְּשַׁבָּת, לְכ״ע מֻתָּר לְהוֹסִיף, לְבוּשׁ. וּכְשֶׁחָל יוה״כ בְּשַׁבָּת אֵין לְהוֹסִיף, מִשּׁוּם שֶׁרָאשֵׁי הַפָּרָשִׁיּוֹת מִכְוָנִים שֶׁמְּסַיְּמִין בְּמִלֵּי דְכַפָּרָה לָכֵן טוֹב שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹתָם, מ״א: (ה) חוּץ מִבְּש״ת. וְכֵן בַּחֲתֻנָּה. וְעַיֵּן בְּיַד־אַהֲרֹן: (ו) **לְמִנְיַן שִׁבְעָה.** אֲבָל לֹא לְמִנְיַן שְׁלֹשָׁה, כנה״ג: (ז) **וְקָטָן.** אֲבָל לִהְיוֹת הוּא מִקְרָא אֵינוֹ יָכוֹל עַד שֶׁיָּבִיא ב׳ שְׂעָרוֹת, כנה״ג בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת ב״י. אִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֶלָּא קָטָן, קוֹרִין אוֹתוֹ, עמ״א. וּמַשְׁמַע מִכָּאן דְּאִשָּׁה חַיֶּבֶת

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אֵיזֶה אֲנָשִׁים כְּשֶׁלֹּא יִקְרְאוּ לָהֶם לַתּוֹרָה, אֵין צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בָּזֶה. כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים, דִּבְשַׁבָּת שֶׁקּוֹרִין שְׁתֵּי פָרָשִׁיּוֹת יֵשׁ לִקְרוֹת מִנְיַן חֲצִי הַקְּרוּאִים מֵהַשִּׁבְעָה בְּכָל סִדְרָה[14], דְּהַיְנוּ שֶׁקּוֹרֵא לְהָרְבִיעִי קְצָת מֵהַסֵּדֶר רִאשׁוֹן, וּמֵהַסֵּדֶר שֵׁנִי שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים עַל־כָּל־פָּנִים[15], (ז) וְאֵין לָחֹשׁ בְּמַה שֶּׁיּוֹסִיף עַל הַשִּׁבְעָה בְּסֵדֶר שֵׁנִי, כִּיוָן דְּאֵין שׁוּם חִיּוּב מִן הַדִּין לְהוֹסִיף: (ו) **אֵין לְהוֹסִיף**[16]. וּכְשֶׁחָל יוֹם־טוֹב בְּשַׁבָּת, (ח) לְכֻלֵּי עַלְמָא מֻתָּר לְהוֹסִיף עַל שִׁבְעָה כְּמוֹ בִּשְׁאָר שַׁבְּתוֹת הַשָּׁנָה, דְּכִי בִּשְׁבִיל שֶׁנִּתּוֹסֵף בּוֹ קְדֻשַּׁת יוֹם־טוֹב נִגְרַע מִמֶּנּוּ הַמַּעֲלָה דִּשְׁאָר שַׁבָּתוֹת; (ט) אַךְ כְּשֶׁחָל יוֹם־הַכִּפּוּרִים בְּשַׁבָּת, טוֹב לְכַתְּחִלָּה שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף עַל שִׁבְעָה[17] מִשּׁוּם שֶׁרָאשֵׁי הַפָּרָשִׁיּוֹת מְכֻוָּנִים, שֶׁמְּסַיְּמִים בְּמִלֵּי דְכַפָּרָה: (ז) **מִלְּבַד בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה.** דִּכְדֵי שֶׁיִּזְכֶּה כָּל אֶחָד לִקְרֹא בַּתּוֹרָה בְּעֵת סִיּוּם הַתּוֹרָה[18], אוּקְמֵי אַדִּינָא כְּרֹב הַפּוֹסְקִים שֶׁמַּתִּירִין לְהוֹסִיף בְּיוֹם־טוֹב: (ח) **אֵין הַמַּפְטִירִין וְכוּ׳.** רוֹצֶה לוֹמַר, דְּלַמַּפְטִיר קוֹרֵא פָּרָשָׁה בִּפְנֵי עַצְמָהּ בְּחוֹבַת הַיּוֹם, (י) וּמִזֶּה מִמֵּילָא גַּם־כֵּן רְאָיָה דְּנַקְטִינָן לְדִינָא כְּדֵעָה רִאשׁוֹנָה דִּבְיוֹם־טוֹב מֻתָּר לְהוֹסִיף עַל מִנְיַן הַקְּרוּאִים, וּכְדִלְקַמָּן: **ב** (ט) **אֵין בְּכָךְ כְּלוּם.** וּמִכָּל מָקוֹם (יא) אֵינוֹ עוֹלֶה מִן הַמִּנְיָן, (יג) אִם לֹא שֶׁהוֹסִיף לְכָל הַפָּחוֹת שְׁנֵי פְּסוּקִים עַל מַה שֶּׁקָּרָא הָרִאשׁוֹן, דְּאָז דִּיעֲבַד עוֹלֶה לַמִּנְיָן, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסוֹף סִימָן קלז[19]: (י) **חוּץ מִבְּשִׂמְחַת תּוֹרָה.** יֵשׁ אוֹמְרִים (יג) דְּהוּא הַדִּין בַּחֲתֻנָּה, אֲבָל מִנְהָגֵנוּ שֶׁלֹּא לִקְרֹא לָזֶה מַה שֶּׁקָּרָא כְּבָר אֶחָד (יד) אַף בַּחֲתֻנָּה, לְבַד בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה נוֹהֲגִין כְּרַמָ״א[22] [פמ״ג]: **ג** (יא) **לְמִנְיַן שִׁבְעָה.** אֲבָל לֹא לְמִנְיַן שְׁלֹשָׁה [מ״א]. וּבְעֹלַת־שַׁבָּת כָּתַב עוֹד, דְּהוּא הַדִּין לְמִנְיַן אַרְבָּעָה־חֲמִשָּׁה־שִׁשָּׁה שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ וְיוֹם־טוֹב וְיוֹם־הַכִּפּוּרִים, גַּם־כֵּן אֵין עוֹלֶה: (יב) **וְקָטָן.** וְאַף אִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֶלָּא קָטָן, קוֹרִין אוֹתוֹ[23] [רי״ט ורדב״ז]. וְדַעַת הַמָּגֵן־אַבְרָהָם, שֶׁאֵין אָנוּ מְחֻיָּבִין לִקְרוֹתוֹ, דְּמִצְוַת עֲשֵׂה דְּ״וְקִדַּשְׁתּוֹ״ לֹא נֶאֱמַר עַל כֹּהֵן קָטָן, דְּהָא כְּתִיב ״כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב״. (טו) וְקָטָן לָאו בַּר עֲבוֹדָה הוּא, וְכֵן נוֹהֲגִין בְּיָמֵינוּ שֶׁכְּשֶׁאֵין בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת כֹּהֵן שֶׁהוּא בֶּן י״ג שָׁנָה, קוֹרִין יִשְׂרָאֵל בִּמְקוֹם כֹּהֵן, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ שָׁם כֹּהֵן קָטָן. וְיוֹתֵר מִזֶּה נוֹהֲגִין כְּהַיּוֹם, שֶׁאֵין קוֹרִין קָטָן כְּלָל לְשׁוּם עֲלִיָּה[24], אֲפִלּוּ אִם כְּבָר נִשְׁלָם מִנְיַן הַקְּרוּאִים, אֶלָּא לְמַפְטִיר [אחרונים]. כָּתַב הַמָּגֵן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם מַסֶּכֶת סוֹפְרִים, שֶׁהַנָּשִׁים, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין חַיָּבוֹת בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, מִכָּל מָקוֹם חַיָּבוֹת לִשְׁמֹעַ קְרִיאַת סֵפֶר כַּאֲנָשִׁים; וְאֵין נוֹהֲגוֹת לִוָּהֵר בָּזֶה, וְאַדְּרַבָּה, יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגוֹת הַנָּשִׁים לָצֵאת חוּץ בְּעֵת הַקְּרִיאָה[25]: (יג) **שֶׁיּוֹדֵעַ לְמִי מְבָרְכִין.** וּמִכָּל מָקוֹם (טז) אֵין יָכוֹל לִהְיוֹת מַקְרָא אֶת הָעוֹלִים, דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא יִקְרָא בְּקוֹל רָם בַּסֵּפֶר־תּוֹרָה וְהָעוֹלִים אוֹמְרִים אַחֲרָיו בְּלַחַשׁ, וְכָל הַצִּבּוּר יִהְיוּ יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָתָן בִּשְׁמִיעָה מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת [וּמִשֶּׁהוּא בֶּן י״ג שָׁנָה, (יז) בַּחֲזָקָה שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת לְעִנְיָן זֶה][27]; וּמִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁאֵין שָׁם קוֹרֵא אַחַר וְתִתְבַּטֵּל הַקְּרִיאָה לְגַמְרֵי, מִסְתַּפֵּק הַפְּרִי־מְגָדִים דְּאֶפְשָׁר דְּיֵשׁ לְהָקֵל בְּאֹפֶן זֶה אֲפִלּוּ אִם לֹא הֵבִיא עֲדַיִן שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת[28], וְכֵן בְּדֶרֶךְ־הַחַיִּים בְּהִלְכוֹת קְרִיאַת הַתּוֹרָה מֵקַל גַּם־כֵּן בִּשְׁעַת הַדְּחָק: (יד) **כֻּלָּם.** אוֹ (יח) רֻבָּם: (טו) **אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל.** דְּאָז הָוֵי לָהּ יִשְׂרָאֵל מְעַלְיָא וְחַיָּב בְּכָל הַמִּצְוֹת: (טז) **בְּרֹאשׁ מְגֻלֶּה.** הַיְנוּ (יט) אֲפִלּוּ הוּא קָטָן. וְכֵן קָטָן שֶׁהוּא פּוֹחֵחַ, דְּהַיְנוּ שֶׁבְּגָדָיו קְרוּעִים וּזְרוֹעוֹתָיו (כ) וּכְתֵפָיו מְגֻלִּין, (כא) אָסוּר לִקְרוֹתוֹ לַתּוֹרָה [מגילה כ״ד ע״ב]: (יז) **מֻתָּר לַעֲלוֹת.** שֶׁהֲרֵי הוּא חַיָּב בְּכָל הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה כִּשְׁאָר אִישׁ יִשְׂרָאֵל[29]: **ד** (יח) **נוֹהֲגִים.** מַה שֶּׁנָּהֲגוּ לִמְכֹּר[30] שִׁשִּׁי בִּפְנֵי עַצְמוֹ[31], יֵשׁ קְצָת סֶמֶךְ מֵהַזֹּהַר 'שְׁלַח לְךָ' [מ״א]. וְאַחֲרוֹן מוֹכְרִים בִּפְנֵי עַצְמוֹ, דְּאַחֲרוֹן חָבִיב שֶׁמְּסַיֵּם בּוֹ[32] [פמ״ג]. וּמִכָּל מָקוֹם, חַס וְשָׁלוֹם לְהִתְקוֹטֵט בַּעֲבוּר זֶה, שֶׁכָּל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הֵם כֻּלָּם קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים, וּכְדִכְתִיב ״אִמְרוֹת ה׳ אֲמָרוֹת טְהֹרוֹת וְגוֹ׳״: (יט) **לִקְרוֹת שִׁבְעָה וְכוּ׳.** דְּהִנֵּה מִן הַדִּין קַיְמָא לָן דְּמַפְטִיר עוֹלֶה לְמִנְיַן שִׁבְעָה, וְהָיָה יָכוֹל לִגְמֹר הַפָּרָשָׁה דְּהַיְנוּ הַסִּדְרָה עִם הַמַּפְטִיר שֶׁהוּא הַשְּׁבִיעִי וְאַחַר־כָּךְ לוֹמַר קַדִּישׁ, וְאַף כְּדֵי לָצֵאת גַּם דַּעַת הָאוֹמֵר בַּגְּמָרָא (כב) דְּאֵין מַפְטִיר עוֹלֶה לְמִנְיַן שִׁבְעָה, וְעַל־כֵּן מֵהַנָּכוֹן הוּא (כג) לִקְרוֹת שִׁבְעָה קְרוּאִים קֹדֶם שֶׁמַּתְחִיל הַמַּפְטִיר; וּכְדֵי לְהוֹדִיעַ לַכֹּל שֶׁהַמַּפְטִיר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ז) טַ״ז, וְכָתַב הַפְּרִי־מְגָדִים דְּכֵן הוּא גַּם־כֵּן מִנְהָגֵנוּ, וּדְלֹא כַּלְּבוּשׁ: (ח) לְבוּשׁ וש״א: (ט) מַגֵּן־אַבְרָהָם: (י) דַּרְכֵי־מֹשֶׁה: (יא) מַגֵּן־אַבְרָהָם: (יג) מַחֲצִית־הַשֶּׁקֶל, אִם לֹא בְּמָקוֹם דְּלֹא אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר, דְּעַל־כָּרְחָךְ צָרִיךְ לִקְרוֹת לָרְבִיעִי מַה שֶּׁקָּרָא כְּבָר מִשּׁוּם סְפֵקָא דְיוֹמָא[20], וּכְגוֹן הַהוּא דְסָעִיף ו לְקַמָּן, עַיֵּן שָׁם[21] [פמ״ג]: (יג) מ״ב, וְהוּבָא גַּם־כֵּן בְּבֵאֵר הֵיטֵב: (יד) וְהוּא הַדִּין כְּשֶׁיֵּשׁ חִיּוּבִים גַּם־כֵּן אֵין לְהָקֵל בָּזֶה, כֵּן מַשְׁמַע מִמַּגֵּן־אַבְרָהָם: (טו) וּבְחִדּוּשֵׁי הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר דָּחָה זֶה, דְּהָא בַּעַל־מוּם מִצְוָה לְקַדְּשׁוֹ, כִּדְאִיתָא בְּסִפְרָא, אַף־עַל־גַּב שֶׁאִינוֹ רְאוּי גַּם־כֵּן לַעֲבוֹדָה[26]: (טז) מַגֵּן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם פּוֹסְקִים. וְעַיֵּן בִּפְרִי־מְגָדִים שֶׁהִקְשָׁה דְּהָא אִיתָא בְּמִשְׁנָה דְּקָטָן קוֹרֵא בַּתּוֹרָה, וְהַיְנוּ מִסְתָּמָא דְּהוּא עַצְמוֹ יָכוֹל לִקְרוֹת הַפָּרָשָׁה שֶׁלּוֹ, וְאַמַּאי אָסְרוּ לִהְיוֹת מַקְרָא? וּלְפִיכָךְ מְפַקְפֵּק הַפְּרִי־מְגָדִים בְּעֶצֶם הַדִּין הַזֶּה. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לֹא קָשָׁה מִידֵי, דְּהָתָם אִצְטְרוּפֵי בְּעַלְמָא שֶׁהֵקְלוּ לְהַשְׁלִים לְמִנְיַן שִׁבְעָה לַעֲלוֹת לַתּוֹרָה, הֵקְלוּ גַּם־כֵּן שֶׁיָּכוֹל לִקְרוֹת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה, לִהְיוֹת מַקְרָא הַקָּטָן לְכָל הַפָּרָשִׁיּוֹת לִפְנֵי הָעוֹלִים אָסוּר כְּמוֹ שֶׁאָסוּר שֶׁיִּהְיוּ כָּל הָעוֹלִים קְטַנִּים, וּכְדִלְקַמָּה; וּמִכָּל מָקוֹם הֶעְתַּקְתִּי אֶת הַסָּפֵק שֶׁלּוֹ בִּפְנִים, כִּי גַּם דִּין זֶה שֶׁהֶעְתִּיק הָרַמָ״א בְּשֵׁם הָרַ״ן וְהָרִיבַ״ש אֵינוֹ דִּין בָּרוּר: (יז) פְּרִי־מְגָדִים וּמַחֲצִית־הַשֶּׁקֶל: (יח) רַ״ן עַל הַמִּשְׁנָה דְּקָטָן קוֹרֵא בַּתּוֹרָה. וּלְפֶלֶא עַל פְּרִי־מְגָדִים שֶׁנִּסְתַּפֵּק בָּזֶה, וְאִשְׁתְּמִיטְתֵּהּ דִּבְרֵי הָרַ״ן אֵלּוּ: (יט) דַּרְכֵי־מֹשֶׁה, וְהוּבָא בְּמַגֵּן־אַבְרָהָם: (כ) הַגְּרָ״א בְּסִימָן נג סָעִיף יג: (כא) וְנִפְקָא־מִנָּהּ לְדִידָן לְעִנְיָן מַפְטִיר: (כב) טַעְמוֹ, דְּמַה שֶׁהוּא קוֹרֵא בִּתְחִלָּה קֹדֶם שֶׁמַּפְטִיר בַּנָּבִיא, הֲלֹא אֵינוֹ אֶלָּא מִפְּנֵי כְּבוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְּבוֹדָהּ וּכְבוֹד הַנָּבִיא שָׁוֶה אִם יִקְרָא בַּנָּבִיא לְבַדּוֹ כְּמוֹ שֶׁקָּרְאוּ מִתְחִלָּה הָעוֹלִים הָרִאשׁוֹנִים בַּתּוֹרָה לְבַדָּהּ: (כג) וּבָזֶה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רעט

המשך מעמוד קודם

יצחק (ח"א סי' נח, ח"ב סי' קי אות ה, ח"ג סי' קלח אות א). וראה מה שכתבנו עוד לקמן (סי' שח ס"ק קנא).

[שעה"צ ס"ק ג]

אַף לְפִי מַה שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן־אַבְרָהָם שָׁם[5] וכו', אֲבָל אִם לֹא בָּהוּל לֹא[6].

5) ובמשנ"ב שם (ס"ק ז) כתב בפשיטות כדברי המג"א.

6) ואם עבר וטלטל נר דולק כדי למנוע הפסד, כתב המשנ"ב שם (ס"ק עז) שצריך להתענות שלשה ימים [דהיינו בה"ב], כדי לכפר על חטאו.

[שעה"צ ס"ק ד]

בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף־קָטָן לד[7].

7) אכן, שם כתב שלדעת המור וקציעה אסור לטלטל נר לצורך גופו ומקומו, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק ו]

הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְסָבֵל שֶׁיִּהְיֶא מֻנָּח אֶצְלוֹ[8].

8) ובגדר 'מאוס בעיניו' הנחשב כגרף של רעי, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' שח ס"ק קל).

[ביה"ל ד"ה מותר]

מַה שֶׁכָּתַבְנוּ עַל זֶה בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה[9] וכו', אֶלָּא לְמִצְוַת הַדְלָקָה בְּיוֹם־טוֹב[10],

וְהוּא הַדִּין אִם הַנֵּר נַעֲשָׂה מִשֶּׁמֶן וְכָבָה, אָסוּר לֶאֱכֹל הַנּוֹתָר אַף בְּיוֹם־טוֹב[11].

9) שם (ס"ק כג) כתב, שכמה אחרונים כתבו שנכון להחמיר שלא לחתוך נר הדולק ביום טוב.

10) ולהשתמש במותר השמן כדי להדליקו בחדר אחר, כתב הגרש"ז אויערבך (ששי"ב ח"ג פי"ג הע' קכט) שמותר, כמו שמותר לחזור ולהדליקו בחדר שבו הוא נמצא.

11) ואף שהאכילה היא גם צורך יום טוב, ביאר הגרש"ז אויערבך (שב) שמ"מ אסור לאכול את השומן, כיון שדלק השומן בבין השמשות והיה אסור לאוכלו, נעשה הוא מוקצה לענין אכילה לכל היום כולו. והוסיף, שאם הורלק הנר ביום טוב עצמו לאחר בין השמשות, ולא נאסר משום 'מיגו דאיתקצאי', נראה שמותר לאכול את המותר ביום טוב.

[ביה"ל ד"ה אפלו]

נַעֲשִׂית הַמְּנוֹרָה בְּסִיס לְהַנֵּר מִתְּחִלַּת הַשַּׁבָּת[12].

12) ולענין שולחן שהנרות מונחים עליו, והיה בדעתו לטלטלם למחרת על ידי נברי, כתב במשנ"ב לעיל (סי' רעז ס"ק יח) שהשולחן לא נעשה מוקצה לדעת ספר התרומה, והיקל כדבריו במקום הפסד.

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רעט רפ רפא

המשך מעמוד ס

[ביה"ל ד"ה מתר]

וּלְקַנֵּחַ אַחַר־כָּךְ בְּמִפָּה דַּם בְּחוּלִּין, עַיֵּן סִימָן שכ בְּמָגֵן־אַבְרָהָם אוֹת כד וְכה[8].

8) שם (ס"ק כה) הביא שהרדב"ז הקל בצביעה דרך ליכלוך. וחלק עליו המג"א, וכתב שאין להקל. ובמשנ"ב שם (ס"ק נט) כתב, שיש מקילים כשמקנח דרך ליכלוך, ויש לסמוך עליהם במקום שאי אפשר להיזהר בזה.

סִימָן רפא

שֶׁלֹּא יִכְרַע בְּ'וּלְךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים'

[משנ"ב ס"ק א]

מְאַחֲרִין[1] וכו', מַשְׁמַע שֶׁגַּם בְּשַׁבָּת מִצְוָה לְמַהֵר[2].

1) והטעם שמאחרים בשבת את קרבן החמיד, כתבו המהרי"ל (הל' שבת אות לז) והב"ח, שהוא כדי שלא לבטל את שינת שחרית שיש בה עונג שבת.

2) שכתב [בד"ה ובשבת], שכיון שבשבת הכל כבר מוכן מערב שבת, יפה להקדים לבוא בשחרית לבית הכנסת, כדי לקרוא קריאת שמע בותיקין.

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רפא רפב

המשך מעמוד 120

ואם לא אמרו בשעה שהוציאו את ספר התורה מהארון, כתב לעיל (סי' קלד ס"ק יג) שיכול לאומרו עד השעה שפותחים את ספר התורה לקרוא בו.

ואם נמצא באמצע 'בריך שמיה', וכבר התחילו הציבור לומר 'שמע ישראל', כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פל"ח הע' ד) שיפסיק ויאמר 'שמע ישראל' עם הציבור.

ואם מאריך באמירת 'והוא רחום' בשני וחמישי, והציבור כבר התחילו לומר 'בריך שמיה', כתב בספר יסוד ושורש העבודה (שער ה פ"ח ד"ה בריך שמיה) שראוי להפסיק ולומר עם הציבור 'בריך שמיה'. ובמקום שאין ארון קודש, ורוצים להביא ספר תורה קודם התפילה ולהניחו על הבימה עד שיקראו בו, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל תשובה עט בסוף הספר) שיש לומר 'בריך שמיה' בשעה שמכניסים את הספר תורה לבית הכנסת.

4) ואף על פי שאסור לאדם לשאול צרכיו בשבת, כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ב סי' מו) שכיון שנתקן נוסח זה כתפילה ובקשה לכל אדם ובכל שבת ושבת, נעשה הדבר כטופס תפילה קבוע, ולפיכך מותר לאומרו בשבת, וכעין זה כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' קג).

בגדר איסור בקשת צרכים בשבת, ראה מה שכתבנו לעיל סי' רסח ס"ק ב.

5) והוצאת ספר התורה מארון הקודש, כתב הערוך השלחן (ס"א) שלא יוציאו השליח ציבור עצמו, אלא יכבוד לאחר שיוציאו וימסרנו לשליח ציבור, שבכך יש יותר כבוד לספר התורה. וכן כתב השערי אפרים (שער י בפתחי שערים ס"ב) בביאור דברי המטה משה.

6) ולהניח את יד שמאל תחת יד ימין כדי לסייע בהחזקת ספר התורה, כתב השערי אפרים (שם) שמותר, ובפרט בספר תורה גדול וכבד. והוסיף, שאף שלענין כוס של ברכת המזון כתבו המג"א (סי' קפג ס"ק ו) והט"ז שם (ס"ק ג) שיש להחמיר שלא לסייע ביד שמאל אלא לצורך, לענין ספר תורה אפשר להקל, כיון שבכוס של ברכה האיסור הוא מדין הגמ', מה שאין כן בספר תורה שאין איכור זה אלא מסברת האחרונים כדי להתנאות לפני ה' במצוות.

[שעה"צ ס"ק ב]

שֶׁנֶּאֱמַר "יְמִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ"[7] וכו', מְגֵן־אַבְרָהָם סָעִיף־קָטָן ח[8].

7) וטעם נוסף כתב במשנ"ב לעיל (סי' קלד ס"ק יד), שכן מבואר בפסוק "ורמינו תחבקני".

8) שכתב שם, שלפי הטעם המבואר בגמ' (ברכות סב, א) שאין לקנח

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רפא רפב

המשך מעמוד קודם

את עצמו ביד ימין מפני שהתורה ניתנה בימין שנאמר "מימינו אש דת למו", גם איטר לא יקנח בימין של כל אדם. אמנם, המשנ"ב שם (ס"ק יז) כתב, שעל איטר לקנח בשמאל שלו שהוא ימין כל אדם.

[משנ"ב ס"ק ב]

וכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן קלה, עַיִן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה[9].

9) שם (בהקדמה לסימן) כתב, שמשה רבינו תיקן שיהיו קוראים בתורה ברבים בשבת ובשני וחמישי כדי שלא ישהו שלשה ימים בלא תורה, ועזרא תיקן שיהיו קוראים גם במנחה של שבת משום יושבי קרנות [וראה מה שכתבנו שם בענין זה].

[משנ"ב ס"ק ג]

הִתְקִינוּ שֶׁכָּל אֶחָד יְבָרֵךְ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו כְּמוֹ שֶׁנָּהוּג הַיּוֹם[10].

10) ובטעם התקנה לברך על קריאת התורה, כתב השו"ע לעיל (סי' קלט ס"ח) שהוא מפני כבוד התורה שקוראים בה בציבור.

ובטעם הדבר שתיקנו שכל העולים יברכו, כתב לעיל (שם ס"ק יד) שהוא משום האנשים הנכנסים ויוצאים באמצע קריאת התורה, שמא לא ישמעו את הברכה של העולה הראשון או של העולה האחרון, ויאמרו שקוראים בתורה בלי ברכות.

[משנ"ב ס"ק ד]

אֵין כְּדַאי לְהוֹסִיף לְהַרְבּוֹת בִּבְרָכוֹת[11] וכו', כְּגוֹן חֲתָנָה אוֹ בְּרִית מִילָה וְכָל כִּי הַאי גַּוְנָא[12] אֵין לָחֹשׁ לָזֶה[13].

11) ובטעם הדבר שאין להרבות בברכות, כתב המג"א (ס"ק א) שהוא משום איסור ברכה שאינה צריכה.

ומה שהובא בשם הגר"א (מעשה רב אות קלב) שאין להוסיף על שבעת העולים כלל, כתב בשו"ת בנין שלמה (ח"א סי' כ) שגם הגר"א לא הקפיד על זה אלא במנין שלו, שהיה מצומצם, וכל אחד היה מקבל עליה פעם בב' שבתות. אבל בציבור גדול אפשר להוסיף על מספר העולים לתורה אף לדעת הגר"א. מאידך, בספר ליקוטי דינים וביאורים [מהגר"נ הערץ] כתב, שהגר"א פוסק כדעת ר' ישמעאל (מגילה כג, א) שאין להוסיף עליות כלל.

12) ומכך שלא כתב שאפשר להעלות דוקא את אותם החייבים לעלות לתורה [המבוארים בבה"ל לעיל סי' קלו ס"א ד"ה בשבת], הוכיח הגר"י קמינצקי (אמת ליעקב סי' רפב ס"א) שמותר להוסיף על מספר העולים גם כדי לקרוא לתורה את אלו שאינם חייבים בעליה. וכן משמע ממה שכתב בשירי כנסת הגדולה (הגהות הב"י ס"ק א), שבשעת נחינת ספר תורה עולים הרבה אנשים, והרי מעמד זה אינו מחייב לעלות לתורה. וכן משמע ממה שכתב המשנ"ב לעיל (סי' קלה ס"ק לו) שמותר להוסיף על מספר העולים כשיש שושבינים רבים, והרי השושבינים אינם חייבים לעלות לתורה.

13) ובמקום שמוסיפים על מנין העולים, כתב השערי אפרים (שער ז סי"ד) שיש לקרוא לעולה המשלים את העליות 'יעמוד פלוני בן פלוני אחרון', מה שאין כן כשמעלים שבעה עולים בלבד שאין לקרוא לו אלא 'יעמוד פלוני בן פלוני שביעי'.

ואם כבר קראו לעולה הנוסף ואמרו 'יעמוד אחרון', כתב הפתח הדביר (ס"ק ה) שאין להוסיף אחריו עליות.

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רפב

המשך מעמוד סא

הן לשמוע את הקריאה כדי שלא יהיה בזיון לתורה, ולכן יכולות הן לצאת לפני קריאת התורה מבית הכנסת, ולא לשמוע את הקריאה.

[שעה"צ ס"ק טו]

אַף־עַל־גַּב שֶׁאֵינוֹ רָאוּי גַּם־כֵּן לַעֲבוֹדָה[26].

26) ובביאור דברי המג"א כתב הגר"י קמינצקי (אמת ליעקב סי' רפב), שבעל מום, אף על פי שאינו עובד מ"מ חולק בקדשים כדי לאכלם, מה שאין כן קטן, שאף שאוכל קדשים, מ"מ אינו מקבל בהם חלק. ובהר צבי (בקובץ חידושים בהגהות על המנ"ח מצוה רסט) כתב, שבעל מום אף שאינו מקריב, מ"מ יש לו מצוה לאכול קדשים, מה שאין כן בקטן שאף על פי שמותר לו לאכול, מ"מ אין מצוה באכילתו, ומטעם זה שייך בעל מום בעבודה יותר מאשר קטן.

[משנ"ב ס"ק יג]

ומִשֶּׁהוּא בֶּן י"ב שָׁנָה בַּחֲזָקָה שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת לְעִנְיָן זֶה[27] וכו', דְּאֶפְשָׁר דְּיֵשׁ לְהָקֵל בְּאֹפֶן זֶה אֲפִלּוּ אִם לֹא הֵבִיא עֲדַיִן שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת[28].

27) אבל לענין מצוות דאורייתא, כתב לעיל (סי' רעא ס"ק ג) שאין סומכים על חזקה דרבה לומר שכיון שהגיע לגיל י"ג שנה ודאי הביא שתי שערות, וכפי שביאר לעיל (סי' נה ס"ק לא) שלענין זה חששו למיעוט המצוי שאינם מביאים שתי שערות בגיל זה.

28) ונער בר מצוה שלימדוהו לקרוא את הפרשה של שבת שלפני בר המצוה, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' עב) שאם על ידי כך שלא יקרא יגרם צער לנער הבר המצוה ולמשפחתו, הרוצה להקל כדעה זו אין למחות בידו. ובפרשת זכור, כתב בשעה"צ להלן (ס"ק כז) בשם הפמ"ג והשו"ע הרב שאין ליתן לקטן לקרוא בתורה.

[משנ"ב ס"ק יז]

שֶׁהֲרֵי הוּא חַיָּב בְּכָל הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה כְּשֶׁאָר אִישׁ יִשְׂרָאֵל[29].

29) ואם הוא כהן או לוי, כתב הברכי יוסף (ס"ק ח) שאין להעלותו לתורה לעליית כהן או לוי, כיון שנתחלל מקדושתו, אולם לעליית ישראל משמע במשנ"ב לעיל (סי' קלה ס"ק ז) שיכול לעלות. ואם הוא ישראל, כתב הברכי יוסף (שם) שלא יעלה לתורה ראשון אף כשאין כהן, וכן כתב הכף החיים (ס"ק ל).

וכשקוראים את פרשת 'לא יבוא ממזר', כתב הכף החיים (ס"ק כט) שלא להעלותו, כדי שלא לביישו.

ולהעלות לתורה אנשים שאינם שומרים תורה ומצוות, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' בא, וח"ד סי' צא אות ח) שאף שמעיקר הדין אין איסור לעשות כן, שהרי אותם אנשים מאמינים בה' יתברך ואינם עוברים עבירות אלא לחיאבך. מ"מ לא יפה עושים הקוראים אותם לתורה, לפי שאין צריך לכבדם. וכן הורה הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה, פי"ב ארחות הלכה הע' 54) שלא להעלות אנשים אלו לתורה, והוסיף, שאפילו אם ירגישו מכך עלבון אין לעשות כן, שעליהם להבין שאי אפשר לכבדם לברך 'אשר בחר בנו' בעוד שאינם שומרים את התורה.

ולהעלותם לתורה לאחר מניין שבעת הקרואים, הורה החזו"א (ארחות רבנו ח"א עמ' קכב) שאפשר. מאידך, ממה שכתב בשו"ת אגרות משה (שם) ומדברי הגרש"ז אויערבך (שם), משמע שאף לאחר שבעת הקרואים אין להעלותם.

ואם יש לאנשים אלו 'ארצייט' ויש לחוש למחלוקת אם לא יקבלו עליה לתורה, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שאפשר להקל ולהעלותם אף במנין העולים, וכן הורה הגרי"י קניבסקי (ארחות רבינו שם), והוסיף, שהוא הדין כשבאו להשתתף בשמחה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רפב

המשך מעמוד קודם

ואם רוצים לעשות מנין עבור אנשים הרחוקים מתורה ומצוות כדי לקרבם, ויש מנין בלעדיהם, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות י) שמותר להעלותם לתורה.

ובן שלא נימול על ידי אביו, ולאחר שגדל רוצה לעלות לתורה, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' לג) שאפילו אם הטעם שלא מל אותו אביו היה במטרה להכעיס, מ"מ רשאי הוא לעלות לתורה, לפי שאינו נחשב כמומר לערלות שהרי האב מונע אותו מלמול, ואפשר שלכשיהיה ברשות עצמו אכן ימול את עצמו. והוסיף, שמ"מ אין להעלות את אביו, לפי שנחשב כמי שפרש מכלל ישראל, וחמור הוא ממחלל שבת. וכעין זה כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' יט) לענין יהודים שבאו לארץ ישראל מרוסיה ועדיין לא נימולו, שאם דעתם למול את עצמם ולקבל על עצמם עול מלכות שמים, מותר להעלותם לתורה.

ולהעלות לתורה רפורמים וקונסרבטיבים, כתב בשו"ת אגרות משה (שם ח"ג סי' כא) שדינם כבופרים ואין להעלותם.

[משנ"ב ס"ק יח]

מַה שֶּׁנָּהֲגוּ לִמְכֹּר[30] שִׁשִּׁי בְּפָנֵי עַצְמוֹ[31] וכו', דְּאַחֲרוֹן חָבִיב שֶׁמְּסַיֵּם בּוֹ[32].

30) ולמכור את העליות בשבת ויום טוב, כתב לקמן (סי' שו ס"ק לג) שנחלקו הפוסקים בדבר, ובמקום שנהגו בזה היתר אין למחות בידם, ואין לחשוש משום מקח וממכר בשבת. והוסיף לקמן (סי' שכג ס"ק כ), שאם אפשר, טוב להחמיר שלא להשתמש בפתקים שעליהם רשום סכום הכסף שהקונה מתחייב לשלם, וסיים שכן נהגו הקדמונים.

ובמקום שנהגו למכור עליות, ויש שם אנשים שחייבים לעלות, כתב לעיל (סי' קלו ס"ק ד) שאין לדחות אותם בדי למסר את העליות לאנשים אחרים. ואף במקום שנהגו למכור את כל העליות, כתב בביה"ל שם (ד"ה בשבת), שמ"מ יש להעלות חתן בשבת שקודם החתונה וכן נער בשבת שקודם הבר מצוה, והוסיף, שאף את שאר החיובים אין לדחות לגמרי, ואם אי אפשר להעלותם, יש להוסיף עליות.

31) ולענין עליית 'שלישי', כתב להלן (ס"ק לא) ולקמן (סי' תכח ס"ק יז) שנהגו שקוראים את הרב אב"ד לעליה זו, והוסיף שבשעת הצורך יש לרב למחול על כבודו ולעלות ל'רביעי'. והאשל אברהם (בוטשאטש, סי' תרסה [תרסט]) כתב על עצמו, שבתחילה היה נוהג לעלות בשמחת תורה ל'חתן תורה' או ל'חתן בראשית', ולאחר זמן ביקש לעלות ל'שלישי' בכבל שבת ויום טוב, כי חמשת הקרואים העולים ביום טוב הם מעיקר תקנת חז"ל.

32) ומטעם זה כתב לעיל (סי' קלה ס"ק לו וסי' קלו ס"ק ה), שמכבדים את הגדול שבציבור לעלות לתורה אחרון.

וכן כשמסיימים לקרוא בתורה את אחד החומשים, כתב בשו"ת התעוררות תשובה (או"ח סי' לו) שמהדרים לקנות את העליה האחרונה שאומרים בה 'חזק חזק ונתחזק'.

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רפב רפג רפד

המשך מעמוד סב

[משנ"ב ס"ק א]

וְאִם־כֵּן יִהְיוּ כָּל הַהַפְטָרוֹת מֵעִנְיָן אֶחָד[2].

2) ועוד טעם כתבו התוס' במגילה (כג, א ד"ה כיון) והטור, שכיון שטעם קריאת קרבנות היום במועדים, הוא כמבואר בגמרא בתענית (כז, ב) שבזמן שישראל קוראים את פסוקי הקרבנות, הקב"ה מעלה עליהם כאילו הקריבו אותם ומוחל להם על עוונותיהם, א"כ דוקא במועדים שהקרבנות באים לכפרה יש טעם בקריאתם, מה שאין כן בקרבנות של שבת שאינם באים לכפרה אין טעם בקריאתם. טעם נוסף כתב הדעת זקנים מבעלי התוס' (במדבר כח ט), משום שבמועדות נאמר "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם" (ויקרא כג ד), ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, שמשמע שיש לקרוא בתורה בפסוקי המועדות, וגם ראש חודש בכלל המועדות, מה שאין כן שבת שלא נקראת מועד. ועוד טעמים נוספים ראה בא"ר (ס"ק א).

סִימָן רפד

דִּינֵי הַפְטָרָה וּבִרְכוֹתֶיהָ

[משנ"ב ס"ק א]

מִתּוֹךְ נָבִיא שָׁלֵם הַנִּדְפָּס[1] וכו', הַנִּדְפֶּסֶת בְּחֻמָּשׁ, יֵשׁ לִסְמֹךְ לְהַקֵּל[2], שֶׁלֹּא לְבַטֵּל קְרִיאַת הַפְטָרָה[3].

1) והחזו"א כתב (או"ח סי' ס ס"ק יא ד"ה עוד), שאם אין לציבור נביא מקלף, אין הבדל אם קוראים בנביא שלם או בחומש, שלא נקרא ספר שלם אלא כשנקרא בגלילה, אבל לא כשמדביקים את הדפים ותופרים אותם כקונטרס.

ולקרוא מתוך ספר שכתובות בו כל ההפטרות על קלף (ראה גיטין ס, א), כתב הערוך השלחן (ס"ו) שיש מקומות בליטא שכך נהגו, וגם הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק א) כתב, שאם אין לציבור נביא שלם מקלף, יש חשיבות להפטיר בספר הפטרות מאשר לקרוא מתוך החומש. מאידך, לדעת החזו"א הנ"ל כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פל"ח הע' קנד), שאם אין להם נביא שלם מקלף, אין הבדל אם קוראים מספר הפטרות מקלף או מחומש, וכן כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ד סי' לג).

2) ולעיל (סי' קמד ס"ק ו) כתב, שמנהגינו לקרוא הפטרות הכתובות בקונטרס בפני עצמו או בחומשים.

ואף אם אינם נדפסים בקרי וכתיב המדוייק, כתב בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' נא) שאפשר לקרוא בהם בברכה.

3) ומטעם זה, ציבור שאין להם נביא הכתוב על גבי קלף, כתב בשו"ת זכר יהוסף (או"ח ח"א סי' לו) שיכולים לקרוא מנביא הנדפס ואינם צריכים להמתין עד שבמנין שיש להם נביא מקלף יגמרו את הקריאה ויתנו להם, וכן הורה הגר"נ קרליץ (ביד נביאך עמ' קלג) שאם צריכים לחקות זמן רב שהציבור רואים בכך עול, אין להמתין, ואין הציבור יכולים למחות על כך. מאידך, בשו"ת שלמת חיים (סי' רנא) כתב שיש להמתין עד שיגמור אותו המנין את קריאת ההפטרה, כי בודאי הציבור מוחלים על כבודם ורוצים להפטיר בנביא כפי המנהג. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פי"ב סל"א) שמותר להתעכב לצורך כך אפילו זמן מרובה, וכן נהגו בירושלים מקדמת דנא. וכן הורה הגרי"ש אלישיב (שו"ת ישא יוסף סי' ס). ולדעתו אף השו"ת זכר יהוסף דיבר במקומו שרוב הציבור לא נהג כך, אך במקום שהציבור נוהגים כך ודאי מוחלים, ואין חשש לטירחא דציבורא.